

Parter och domslut

Alex Castillo Jansson

Parter

Tilltalad

ALEX René Castillo Jansson, 19990403-0278
Sveas Väg 30, 611 50 Nyköping

Offentlig försvarare

Advokat Lotta Wirén
c/o Krim Advokater , Box 377, 101 27 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Kajsa Hultman
Åklagarmyndigheten
Södra åklagarkammaren i Stockholm
Box 194, 141 24 Huddinge

Domslut

Brott som Alex Castillo Jansson döms för

Mordbrand, 13 kap 1 § 1 st brottsbalken, 2022-12-26 08:46, Nynäshamns kommun

Påföljd

Rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning

Rapporterade lagrum

Lagrum som har tillämpats och rapporterats till andra myndigheter

Ny påföljd har bestämts för den nya brottsligheten (34 kap 1 § 1 st brottsbalken).

Brott har begåtts under påverkan av allvarlig psykisk störning (30 kap 6 § brottsbalken).

Häktning m.m.

Alex Castillo Jansson ska vara kvar i häkte.

Detta är en avskrift av en elektronisk originalhandling.

Postadress

141 84 Huddinge

Besöksadress

Björnkullavägen 5 A
Huddinge

Expeditionstid

måndag - fredag
08:30-16:00

Telefon

08-561 660 00

E-post

sodertorns.tingsratt@dom.se

Webb

www.sodertornstingsratt.domstol.se

Förverkande och beslag

Beslaget av sopkvast, täcke, mattor, filt, överkast, skjorta och gardiner, beslagtaget på brottsplatsen, ska bestå tills domen vinner laga kraft. Det beslagtagna ska därefter återlämnas till Marcus Wallenberg. (Polismyndigheten, 2022-5000-BG146825.1, 2022-5000-BG146825.2, 2022-5000-BG146825.3, 2022-5000-BG146825.4, 2022-5000-BG146825.5, 2022-5000-BG146825.6, 2022-5000-BG146825.13, 2022-5000-BG146825.14, 2022-5000-BG146825.18, 2022-5000-BG146825.19).

I beslag tagna tändstickor, flaska med tändvätska och kork, kniv och knivfodral samt mössa ska förverkas från Alex Castillo Jansson. Beslaget ska bestå. (Polismyndigheten, 2022-5000-BG146556.11, 2022-5000-BG146825.7, 2022-5000-BG146825.8, 2022-5000-BG146825.9, 2022-5000-BG146825.10, 2022-5000-BG146825.15, 2023-5000-BG3455.1, 2023-5000-BG3455.2).

Beslaget av skor, cykel, handskar och cigarettpaket, beslagtaget hos Alex Castillo Jansson, ska bestå tills domen vinner laga kraft. Det beslagtagna ska därefter återlämnas. (Polismyndigheten, 2022-5000-BG146556.7, 2022-5000-BG146617.1, 2022-5000-BG146825.11, 2022-5000-BG146825.12, 2022-5000-BG146825.16, 2022-5000-BG146825.17).

Sekretess

Sekretessbestämmelsen i 21 kap 3 a § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig på den uppgifter avseende målsägandenas adressuppgifter som lagts fram vid förhandlingen inom stängda dörrar.

Sekretessbestämmelsen i 35 kap 13 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig på uppgifterna i journalanteckningarna (aktbilaga 43), läkarintyget enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål m.m. (aktbilaga 24) med undantag för s. 1, och det rättspsykiatriska utlåtandet (aktbilaga 77) med undantag för s. 1 som lagts fram vid förhandlingen inom stängda dörrar.

Brottsofferfond

Alex Castillo Jansson ska betala en avgift till brottsofferfonden på 800 kr.

Ersättning och återbetalning

Lotta Wirén får ersättning av staten med 184 560 kr. Beloppet fördelas enligt följande:

- 95 054 kr arbete
- 48 263 kr tidsspillan
- 4 331 kr utlägg
- 36 912 kr mervärdesskatt

Staten ska stå för kostnaderna.

Yrkanden

Stämningsansökan, aktbilaga 41, 2023-03-07, åtalspunkt 1

Åklagaren har begärt att Alex Castillo Jansson ska dömas för grov mordbrand enligt 13 kap 2 § brottsbalken.

Gärningsbeskrivning

1.1 GROV MORDBRAND (5000-K1547022-22)

Alex Castillo Jansson har anlagt en brand i en fastighet på Vidbynäs, Ösmo, Nynäshamns kommun genom att hålla ut brandfarlig vätska på flera textilier och därefter tända eld. Det hände den 26 december 2022. Branden innebar fara för andras liv och omfattande förstörelse av andras egendom.

Brottet bör bedömas som grovt eftersom branden inneburit fara för flera människor och/eller egendom av särskilt betydelse.

Alex Castillo Jansson begick gärningen med uppsåt.

Häktning m.m.

Åklagaren har begärt att Alex Castillo Jansson ska vara kvar i häkte.

Förverkande och beslag

Åklagaren har yrkat att beslaget av sopkvast, täcke, mattor, filt, överkast, skjorta och gardiner, beslagtaget på brottsplatsen, ska bestå tills domen vinner laga kraft. Det beslagtagna ska därefter återlämnas till Marcus Wallenberg. (Polismyndigheten, 2022-5000-BG146825.1, 2022-5000-BG146825.2, 2022-5000-BG146825.3, 2022-5000-BG146825.4, 2022-5000-BG146825.5, 2022-5000-BG146825.6, 2022-5000-BG146825.13, 2022-5000-BG146825.14, 2022-5000-BG146825.18, 2022-5000-BG146825.19).

Åklagaren har yrkat att i beslag tagna tändstickor, flaska med tändvätska och kork, kniv och knivfodral samt mössa förverkas från Alex Castillo Jansson enligt 36 kap 2 § brottsbalken (Polismyndigheten, 2022-5000-BG146556.11, 2022-5000-BG146825.7, 2022-5000-BG146825.8, 2022-5000-BG146825.9, 2022-5000-BG146825.10, 2022-5000-BG146825.15, 2023-5000-BG3455.1, 2023-5000-BG3455.2).

Åklagaren har yrkat att beslaget av skor, cykel, handskar och cigarettpaket, beslagtaget hos Alex Castillo Jansson, ska bestå tills domen vinner laga kraft. Det beslagtagna ska därefter återlämnas. (Polismyndigheten, 2022-5000-BG146556.7, 2022-5000-BG146617.1, 2022-5000-BG146825.11, 2022-5000-BG146825.12, 2022-5000-BG146825.16, 2022-5000-BG146825.17).

Inställning

Alex Castillo Jansson har förnekat gärningen. Han har genom sin försvarare fört fram att han saknar minnesbild av den aktuella dagen.

Alex Castillo Jansson har inte avgett någon inställning ifråga om yrkandena om förverkande och om bevisbeslag (punkterna 2 och 3 under särskilda yrkanden).

Målsägandena Marcus Wallenberg, Fanny Sachs och Charlotte Sachs har inte framställt några enskilda anspråk och har inte biträtt åtalet.

Marcus Wallenberg har inte haft någon erinran mot yrkandet om bevisbeslag (punkten 1 under särskilda yrkanden).

Utredningen

Förhör har hållits med Alex Castillo Jansson som varken har lämnat någon berättelse eller besvarat några frågor. På åklagarens begäran har målsägandeförhör hållits med Marcus Wallenberg och Fanny Sachs samt vittnesförhör med Eric Zetterberg, Christian Rynbäck och Claes Hugemark. Åklagaren har förevisat del av en övervakningsfilm och fotografier från brottsplatsen samt som skriftlig bevisning åberopat följande;

- händelserapport samt larmrapport bevakningsbolag,
- PM angående jämförelse mellan iakttagelser från övervakningsfilm och Alex Castillo Janssons klädsel vid gripandet,
- protokoll från teknisk undersökning,
- PM angående förtydligande gällande flyttad matta,
- sakkunnigutlåtande från NFC beträffande brandfarlig vätska,
- sakkunnigutlåtande beträffande skoavtryck,
- sakkunnigutlåtande från NFC beträffande DNA,
- sakkunnigutlåtande räddningstjänst,
- kvitto från Alex Castillo Janssons inköp, och
- värdering fastighet.

Domskäl

Skuldfrågan

Rättsliga utgångspunkter

Enligt 13 kap. 1 § brottsbalken gäller, att den som anlägger brand, som innebär fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom, döms för mordbrand till fängelse, lägst två och högst åtta år. Är brottet att anse som grovt, döms enligt 13 kap. 2 § brottsbalken för grov mordbrand till fängelse på viss tid, lägst sex och högst arton år, eller på livstid. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om branden anlagts i tättbebyggt samhälle, där den lätt kunde sprida sig, eller annars inneburit fara för flera människor eller för egendom av särskild betydenhet.

Ansvar för mordbrand förutsätter en konkret fara av det slag som nämns ovan. Konkret fara innebär att det ska vara möjligt och även i tillräcklig grad plausibelt (troligt) att branden leder till någon av de angivna följderna. Faran behöver inte vara en följd av just eld utan kan även innefatta skada på annat sätt, exempelvis genom rökutveckling. Ett minimum för att fara för annans liv eller hälsa ska föreligga är att det uppkommer fara för att en person tillfogas kroppsskada eller sjukdom som inte är ringa. När

det gäller fara för omfattande förstörelse av egendom är det i huvudsak fråga om en kvantitativ bedömning (Bäcklund m.fl.; Brottsbalken – En kommentar, Norstedts Juridik, JUNO, kommentaren till 13 kap. 1 § brottsbalken).

Vad har framkommit?

Genom den skriftliga bevisningen samt de, enligt tingsrättens bedömning trovärdiga och tillförlitliga, uppgifter som Marcus Wallenberg, Fanny Sachs, Eric Zetterberg och Christian Rynbäck har lämnat om händelsen är inledningsvis följande utrett.

Händelseförloppet i stort

Annandagsjulafton den 26 december 2022 befann sig makarna Marcus Wallenberg och Fanny Sachs i sin fastighet på Vidbynäs i Nynäshamns kommun. Fastigheten är bebyggd med en större huvudbyggnad och ett antal kringbyggnader inkluderat flera bostadshus och ett poolhus. Marcus Wallenberg och Fanny Sachs vistades i huvudbyggnaden där även Fanny Sachs mor Charlotte Sachs befann sig. I andra hus på gården vistades Marcus Wallenbergs och Fanny Sachs barn med familjer. Efter att Marcus Wallenberg och Fanny Sachs ätit frukost gick Fanny Sachs ut på gården i ett ärende. Fanny Sachs fick då se en för henne okänd man i mörka kläder strax utanför köksentrén. Hon tilltalade mannen utan att få någon respons och har beskrivit situationen som obehaglig. Hon gick in i huset och berättade om mannen för sin make som rusade till dörren och låste dörrens övre lås. Marcus Wallenberg har berättat att mannen befann sig utanför entrén och att han uppfattade mannen som hotfull samt att han såväl på svenska som på engelska frågade mannen vem mannen var och vad denne ville utan att få någon respons. När Marcus Wallenberg därefter backade tillbaka mot köket hörde han bakom sig en smäll och såg sedan ett hål i fönsterrutan på köksdörren. Marcus Wallenberg har berättat att han i det skedet trodde att det var fråga om ett kulhål vilket fick honom att ropa till sin hustru att mannen verkade vara i färd med att "skjuta sig in" och att de behövde skynda till husets skyddsrum. Marcus Wallenberg och Fanny Sachs sprang mot skyddsrummet och på vägen dit tryckte Marcus Wallenberg på överfallsalarmet. Av polisens händelserapport framgår att Marcus Wallenberg larmade från sovrummet kl. 08:16. Charlotte Sachs befann sig i en annan del av det stora huset.

Av polisens händelserapport framgår att polisen utan framgång gjorde upprepade försök att få telefonkontakt med såväl Marcus Wallenberg som Fanny Sachs. Marcus Wallenberg har berättat att väl inne i skyddsrummet låg makarnas fokus först på att försöka nå Charlotte Sachs och andra familjemedlemmar som befann sig på gården för att varna om situationen. Genom en fast telefon inne i skyddsrummet fick Marcus Wallenberg kontakt med familjemedlemmar som i sin tur etablerade kontakt med Charlotte Sachs. Eftersom informationen lämnades i flera led innan den nådde Charlotte Sachs blev det för henne oklart om hon skulle stanna där hon var eller försöka ta sig ut ur byggnaden. Marcus Wallenberg fick även kontakt med en av de anställda på gården, Eric Zetterberg, som i sin tur ringde 112 kl. 08:21. I samtalet med larmoperatören vidarebefordrade Eric Zetterberg information från Marcus Wallenberg om händelsen och om att mannen ifråga bar en ryggsäck. Eric Zetterberg, som bor nära gården, begav sig dit. Det tog ungefär tio minuter. När Eric Zetterberg anlände noterade han en vit cykel som låg slängd vid grinden och som han visste inte tillhörde gården. Han gick runt fastigheten och noterade en trasig fönsterruta. Ungefär samtidigt, runt kl. 08:36, anlände den första polispatrullen till fastigheten. I den patrullen ingick bland andra Christian Rynbäck.

Efter att Marcus Wallenberg och Fanny Sachs varit inne i skyddsrummet i ungefär tio minuter hörde de ljud inne från fastigheten, som att någon "rumsterade om". Senare märkte de att mannen var på andra sidan av dörren till skyddsrummet och att han försökte öppna den låsta dörren samt skrek "Du ljuger, du ljuger". Fanny Sachs har berättat att mannen skrek detta under det att Marcus Wallenberg med hög och upprörd röst pratade i telefon. Efter 10–20 minuter i skyddsrummet kände Marcus Wallenberg och Fanny Sachs en kraftig röklukt inne i skyddsrummet och förstod att det brann i utrymmet utanför skyddsrummet. Fanny Sachs har berättat att de kände röklukten strax efter att mannen skrikit "Du ljuger, du ljuger". Fanny Sachs har beskrivit att det var väldigt obehagligt att känna brandlukten och att händelsen övergick till ett nytt scenario hon dessförinnan inte hade tänkt på. Hon har vidare berättat hon förstod att polisen inte kunde gå in i huset förrän de fått förstärkning och att det var en väldigt obehaglig känsla eftersom det blev alltmer akut med brandröken. Fanny Sachs har vidare berättat om

oron hon kände för sin mamma som hon visste var någonstans i byggnaden. Även Marcus Wallenberg har berättat om oron för Charlotte Sachs och andra familjemedlemmar och anställda som var på gården. Han har beskrivit händelsen som svår och upprörande och att den medförde ett väldigt adrenalinpåslag. Han har berättat att det var oklart för honom och hustrun om det rörde sig om en ensam person som agerande eller om något annat som involverade fler gärningsmän höll på att ske.

Eric Zetterberg har berättat att han först inte såg någon inne i huset men att han senare, när polisen kommit till platsen och inväntade förstärkning, såg en man röra sig vid ett ljussken inne i huset. Eric Zetterberg har förtydligat att han inte såg mannen tända på men såg honom passera i korridoren utanför skyddsrummet och att han strax därefter såg eldsflammar.

När Christian Rynbäck kom till platsen noterade han åverkan på en fönsterruta i köksdörren där den yttre glasrutan var krossad. Han noterade även en stor sten på marken som han drog slutsatsen hade använts mot fönstret för att försöka slå sönder det. På baksidan av fastigheten såg han sedan att en fönsterruta i en altandörr var krossad och att det låg en sopkvast vid dörren. Christian Rynbäck drog slutsatsen att mannen hade använt kvasten för att slå sönder fönsterrutan och ta sig in i fastigheten samt att mannen kunde vara kvar i huset. Den insikten föranledde Christian Rynbäck och hans kollegor att upprätta en diagonal från varsitt hörn på huset för att hålla uppsikt. Flera gardiner var fördragna men Erik Zetterberg uppmärksammade Christian Rynbäck på ett fönster där det gick att se in i huset. Christian Rynbäck sprang dit och fick se en man i 20–25 års åldern med ytterkläder och ryggsäck. Han försökte få kontakt med mannen genom fönstret varvid han lyste på honom med en ficklampa och gav sig till känna som polis. Christian Rynbäck har berättat mannen såg att han såg honom och stod kvar stilla i några sekunder innan han vände på klacken.

Ytterligare polispatruller kom till platsen och de fick ut Charlotte Sachs från huset. Christian Rynbäck har berättat att när han hörde över radion att en av de nyligen anlända poliserna ropade att de brann inne i huset så gav han signal till en kollega att de omedelbart behövde gå in i huset. Det gick in i den mellersta delen av huset, där de längre in i huset såg mannen i anslutning till den plats i huset där de uppfattat att skyddsrummet var beläget. Christian Rynbäck har berättat att det tog en stund att söka igenom den stora byggnaden och att det var först när han och kollegan nådde de längst bort belägna rummen i den delen av byggnaden som de noterade en dörr som stod lite på glänt. Christian Rynbäck har beskrivit att han puttade upp dörren med foten och att han då såg, på ca tre meters avstånd från honom, samme man som han tidigare sett stå vid en dörr. Christian Rynbäck sa åt mannen att hålla fram sina händer och ge sig till känna. Christian Rynbäck har berättat att han i stunden trodde att mannen höll ett större kameraobjektiv i sin hand men att hans tolkning i efterhand är att det var en flaska med brännbar vätska. Christian Rynbäck sa åt mannen att släppa föremålet vilket mannen gjorde. Under tiden som detta skedde såg Christian Rynbäck att det "lös upp som från en brasa" i en korridor till vänster om honom. Mannen satte sig ned på sin ryggsäck och då såg Christian Rynbäck att det låg en kniv precis bredvid mannens vänstra hand. Christian Rynbäck har vidare berättat att samtidigt som han sparkade bort kniven såg han en brasa drygt en meter från mannen och att det även brann i ett stort duntäcke som hade lagts precis utanför sovrumsdörren. Christian Rynbäck har beskrivit att lågorna var över en meter höga och att det hade börjats byggas på med brandrök samt att det är hans uppfattning att det brann i direkt anslutning till skyddsrummet men att själva brandhärden var placerat mot den anslutande sovrumsdörren. Christian Rynbäck har förtydligat att när han först såg mannen genom fönstret var det på motsatt sida av huset i förhållande till platsen för det efterföljande gripandet. Christian Rynbäck har uppgett att han utifrån detta drar slutsatsen att branden måste ha startat efter att han såg mannen vid fönstret eftersom mannen i annat fall skulle ha haft svårt att förflytta sig i den smala korridoren på grund av brandhärden. Enligt Christian Rynbäck passerade det någon minut från det att han såg mannen genom fönstret till det att han grep mannen vid brandhärden. Brandhårdarna kunde släckas tämligen omgående genom användande av en filt och två pulversläckare. Vid kroppsvisitation påträffades bl.a. ett tändstickspaket, braständare och en tändare som togs i beslag. Alex Castillo Jansson greps, identifierades och frihetsberövades. Christian Rynbäck har berättat att Alex Castillo Jansson inte sa något annat än en muntlig bekräftelse om att han kommit till fastigheten ensam.

Vad som framkommit genom bl.a. brottsplatsundersökningen

Brottsplatsundersökningen med efterföljande analysresultat från NFC jämte utlåtandet från räddningstjänsten visar bl.a. följande;

- att branden hade föregåtts av att en fönsterruta till köksingången hade krossats med en stor sten och ett intrång i byggnaden genom en altandörr vars fönsterruta hade krossats,
- att det fanns två primära brandområden dels i området vid sovrummet/korridoren, dels i den hög med kläder som låg i korridoren mitt emot klädkammaren samt att de två primära brandområdena bedömdes vara separata brandområden,
- att elden startats genom att eld tillförts till textilt material som legat på golvet vid sovrummet/korridoren men även i klädhögen i korridoren vid klädkammaren samt att i materialet finns brandfarlig vätska av typen fotogen vilket fungerat som en accelerator,
- att brännbar vätska hade "ringlats ut" över stora ytor på golv och mattor i flertalet av rummen på entréplanet, däribland köket och ett sovrum,
- att en s.k. rånarluva som påträffades på golvet i köket kan knytas till Alex Castillo Jansson,
- att två flaskor för brännbarvätska påträffades varav en genom bl.a. DNA säkert kan knytas till Alex Castillo Jansson,
- att sovrummets dörr och dess dörrkarm samt trägolvet i korridoren fick brandskador liksom en matta och ett täcke,
- att inredningen kontaminerades av rök,
- att för det fall branden inte hade släckts hade den kunnat sprida sig till närliggande brännbart material i form av trädörren och mattan i sovrummet, med en ökning av brandens utveckling av värme och varma brandgaser som följd,
- att vidare spridning av branden hade kunnat ske, bl.a. genom antändning av säng, sängbord med böcker och övrig inredning i sovrummet,
- att spridning av rök till panikrummet (skyddsrummet), och uppkomst av farlig miljö för människor att vistas i, hade skett i ett tidigt skede av brandförloppet på grund av de otätheter mellan dörrblad och dörrkarm som förelåg,
- att vid en fullt utvecklad brand i byggnaden kan flygbränder (mindre brinnande och glödande partiklar) spridas till omgivningen och potentiellt även till poolhuset i norr med påföljande antändning av dess trätak,
- att risk för såväl brandspridning som rökspridning till hela byggnaden förelåg,
- att risk för uppkomst av farlig miljö för människor att vistas i förelåg i hela byggnaden, och
- att risk för brandspridning till poolhuset norr om den aktuella byggnaden inte kan uteslutas.

Försvaren har lyft fram att i Alex Castillo Janssons ryggsäck fanns bl.a. campingutrustning, kläder och grillkol.

Vad som framkommit om egendomens värde

Genom bl.a. Clas Hugemarks vittnesmål är det utrett att huvudbyggnadens värde överstiger 50 miljoner kronor och att värdet av lösöret, inklusive konst och andra objekt som klassificeras som "fine art", i vart fall uppgår till 18 miljoner kronor.

Är gärningen objektivt sett bevisad?

Det är utrett att en brand har anlagts, på tid och plats som framgår av gärningsbeskrivningen, samt att branden har inneburit en konkret fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom. Redan den omständigheten att Alex Castillo Jansson i det närmaste greps på bar gärning, dvs. precis vid den ena brandhärden strax efter att den bevisligen hade startats, talar självfallet mycket starkt för att det är han som har anlagt branden. Till detta kommer vad som genom muntlig bevisning framkommit om Alex Castillo Janssons förehavanden på platsen. Därtill är den tekniska bevisningen övertygande vad gäller Alex Castillo Janssons skuld. Det gäller inte minst utlåtanden från NFC som knyter Alex Castillo Jansson till bl.a. en flaska med brännbar vätska som påträffades vid gripandet. Sammantaget kan det uteslutas att branden har anlagts av någon annan än Alex Castillo Jansson.

Är det bevisat att Alex Castillo Jansson med uppsåt anlagt branden?

Tingsrätten konstaterar inledningsvis att åklagaren inte har gjort gällande att Alex Castillo Jansson varit medveten om hos vem han anlade branden och än mindre att han haft något motiv till gärningen. Alex Castillo Jansson har inte uttalat sig om gärningen vid huvudförhandlingen, och som framkommit inte heller under förundersökningen, annat än att han genom sin försvarare fört fram att han inte minns gärningen. Alex Castillo Jansson har efter den inledande huvudförhandlingen i målet genomgått en rättspsykiatrisk undersökning. Resultatet av denna är att han lider av en allvarlig psykisk störning och att detta var fallet även vid tiden för gärningen. Alex Castillo Janssons försvarare har gjort gällande att uppsåt till gärningen inte föreligger då Alex Castillo Jansson vid gärningen har befunnit sig i ett sådant höggradigt förvirrings- och omtöckningstillstånd att uppsåt inte kan anses föreligga. Av utlåtandet från den rättspsykiatriska undersökningen framgår att Alex Castillo Jansson har berättat att han vid tiden för gärningen inte mådde bra och att han hade tankar på att vilja avsluta sitt liv samt att han innan gärningen hade begett sig ut för att campa i syfte att "bli klar i huvudet" och att han sett "färger" och kunde höra viskningar som fick honom "att känna sig paranoid". Av utlåtandet framgår vidare den sammantagna bedömningen att Alex Castillo Jansson bedöms "ha haft en nedsatt, men inte helt saknat, förmåga att förstå gärningens innebörd liksom att kontrollera sina handlingar efter sådan insikt".

Vid bedömningen av frågan om uppsåt ska en vanlig uppsåtsprövning göras även när den tilltalade är påverkad av en allvarlig psykisk störning. Principen har ansetts vara att uppsåt inte föreligger om en person utan den psykiska störningen men med samma föreställning om sakförhållandena inte skulle anses handlat uppsåtligt. I praxis har kravet på att gärningsmannen ska ha en sådan kontroll över sina handlingar som förutsätter uppsåt ställts tämligen lågt. (Se t.ex. NJA 2012 s. 45 "Samurajsvärdet" och NJA 2020 s. 169 "Vanföreställningen").

I uppsåtskravet ligger ett allmänt krav på medvetenhet. För att det kravet ska vara uppfyllt måste gärningsmannen vara i någon grad medveten om att han eller hon utför ett visst handlande. I detta ligger att gärningsmannen vid sitt handlande måste ha ett visst mått av basal grundförståelse av det sammanhang och den omgivning där gärningen företas. Endast höggradiga förvirrings- och omtöckningstillstånd som tar sig uttryck i grumlat medvetande kan medföra att uppsåt inte föreligger. Det förhållandet att gärningsmannen på grund av en psykisk störning har en helt felaktig uppfattning om motivbilden eller andra bakomliggande förhållanden hindrar inte att medvetenhetskravet är uppfyllt. Det sagda innebär att bristande uppsåt till följd av grumlat medvetande endast kommer att aktualiseras i ett fåtal fall och bara för en begränsad del av de allvarligt psykiskt störda lagöverträdare som träffas av det absoluta fängelseförbudet i 30 kap. 6 § andra stycket brottsbalken (Se NJA 2020 s. 169 p. 14–16).

Tingsrätten kan konstatera att Alex Castillo Jansson begått gärningen i ett psykotiskt tillstånd utan samband med alkohol eller droger. Tillståndet har medfört att hans medvetande varit nedsatt. Utredningen i målet visar dock att Alex Castillo Jansson vid händelsen synes ha varit tämligen väl orienterad i tid och rum. Bland annat har han, efter att ha konfronterats med Fanny Sachs och Marcus Wallenberg vid husets köksentré, kastat en sten mot köksdörrens fönsterruta. Han har därefter brutit sig in i huset, efter att ha med en sopkvast krossat rutan till en altandörr, och sökt upp det rum där Fanny Sachs och Marcus Wallenberg sökt skydd. Alex Castillo Jansson har vidare när han stått utanför skyddsrummet fällt uttalandet "Du ljuger, du ljuger" vilket framstår som situationsadekvat mot bakgrund av att Marcus Wallenberg i telefonsamtal förmedlat oro för att någon skjutit sig in i bostaden. Alex Castillo Jansson har vidare medfört bl.a. brännbar vätska och en rånarluva. Han har även spritt ut brännbar vätska i stor omfattning i flera rum, samlat ihop textilier och antänt. Alex Castillo Jansson har vid gripandet agerat adekvat genom att han följt polismannens uppmaning om att sträcka fram händerna och släppa ifrån sig ett föremål samt även besvarat en fråga om han var ensam. Sammantaget är omständigheterna sådana att det kan hållas för visst att Alex Castillo Jansson vid gärningstillfället har agerat med en sådan grad av medvetenhet som förutsätts för uppsåt.

Detta innebär att Alex Castillo Jansson ska dömas för i vart fall mordbrand. Fråga är då om brottet varit så pass allvarligt att det ska bedömas som grov mordbrand.

Ska gärningen rubriceras som grov mordbrand?

Som redovisats ovan ska vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt beaktas om branden anlagts i tättbebyggt samhälle, där den lätt kunde sprida sig, eller annars inneburit fara för flera människor eller för egendom av särskild betydelse. Åklagaren har gjort gällande att den aktuella mordbranden ska rubriceras som grov med hänvisning till att branden inneburit fara för flera människor och/eller egendom av särskild betydelse.

I avgörandet NJA 2019 s. 492 "Kvantumbranden" har Högsta domstolen prövat frågan om rubricering av en gärning som av underinstanserna hade bedömts som grov mordbrand. I domen uttalas bl.a. följande (p. 20–24). Det är kvalifikationsgrunderna i 13 kap. 2 § brottsbalken som bildar utgångspunkt för gränsdragningen mellan mordbrand och grov mordbrand. Att mordbrand är ett farebrott förstärker emellertid – eftersom fara inte är någon entydig företeelse – behovet av att vid gradindelningen göra en samlad bedömning där hänsyn tas till omständigheter i det enskilda fallet. Till att börja med kan det som faran avser värderas, både kvalitativt och kvantitativt. Fråga kan vara om fara för liv eller hälsa eller för egendom. Fara för liv eller hälsa kan vidare avse en eller flera människor, och fara avseende egendom kan avse egendom av olika omfattning och betydelse. Vidare kan faran härutöver i sig vara större eller mindre. Fråga kan vara om fara som uppfyller kravet på konkret fara men inte så mycket mer. Men faran kan också vara särskilt påtaglig. Det är alltså nödvändigt att göra en närmare bedömning av i vilken grad den fara som har förelegat i det enskilda fallet är kvalificerande. Den omständigheten att t.ex. flera människor utsatts för fara kan därmed i sig inte vara avgörande vid gradindelningen. Hänsyn måste vidare tas till hur nära faran var att förverkligas.

När det gäller bedömningen om det förelegat fara för omfattande förstörelse av annans egendom har Högsta domstolen i NJA 2017 s. 531 "Bussen i Östberga" (p. 8) uttalat att det i första hand ska läggas vikt vid om faran avsett en kvantitativt omfattande förstörelse samt att det kan ha betydelse för bedömningen om värdet på egendomen är högt, men att det är av större betydelse om brottet kan sägas ha en allmänfarlig karaktär.

I fråga om gärningen ska bedömas som grov mordbrand gör tingsrätten följande överväganden.

Som konstaterats ovan har det funnits risk för rökspridning och brandspridning till hela huvudbyggnaden där tre personer befann sig och även för brandspridning till det närliggande poolhuset. Det fanns därmed såväl en risk för flera personers liv eller hälsa som risk för förstörelse av egendom med ett högt kvantitativt värde. Alex Castillo Jansson måste ha insett även denna risk och han har i gärningsögonblicket förhållit sig helt likgiltig inför denna risks förverkligande. Redan mot den bakgrunden är brottet så allvarligt att straffvärdet ligger betydligt över minimistrafte för mordbrand av normalgraden. I försvårande riktning ska vidare beaktas att branden skett efter att Alex Castillo Jansson har konfronterat Marcus Wallenberg och Fanny Sachs och uppträtt skrämmande mot dem genom att bl.a. kasta en stor sten mot köksdörrens fönsterruta och därefter brutit sig in i bostadshuset. Alex Jansson Castillo har vidare samlat ihop brännbart material samt använt brännbar vätska såväl för att starta branden som för att påskynda en snabb spridning av branden till andra delar av nedervåningen. Vidare måste det anses vara förslaget och hänsynslöst att anlägga branden direkt utanför det låsta utrymme som Alex Castillo Jansson bevisligen var medveten om att Marcus Wallenberg och Fanny Sachs vistades i. Dessa försvårande omständigheter måste Alex Castillo Jansson ha haft insikt om.

Det finns dock även omständigheter som talar i motsatt riktning. Det finns inte stöd för en slutsats om att gärningen har föregåtts av någon egentlig planering, utan den framstår närmast som en impulshandling. Detta även med beaktande av att Alex Castillo Jansson bevisligen medfört brännbar vätska. Det rör sig heller inte om en brand nattetid. Det är därtill utrett att Alex Castillo Jansson har startat branden först i ett läge då han blivit medveten om att polis hade anlänt till platsen och befann sig precis utanför byggnaden ifråga. Risken för att branden skulle förbli oupptäckt och hinna utvecklas

fullt ut har därmed varit relativt liten. Vid en sammantagen bedömning måste brottet, även om det är mycket allvarligt, anses ligga klart under den nivå vid vilket brottet bör bedömas som grov mordbrand. Gärningen ska därför bedömas som mordbrand.

Påföljd

Alex Castillo Jansson förekommer under två avsnitt i belastningsregistret. Det senaste avsnittet avser en dom från den 15 juni 2022 då han dömdes för bl.a. försök till våld mot tjänsteman till villkorlig dom.

Den mordbrand som Alex Castillo Jansson nu döms för bedöms ha ett straffvärde som motsvarar fyra års fängelse. Som framgått ovan har Alex Castillo Jansson till följd av sin allvarliga psykiska störning haft nedsatt förmåga att inse gärningens innebörd och kontrollera sina handlingar. En sådan nedsatt förmåga ska beaktas i förmildrande riktning vid bestämmandet av straffvärdet (se 29 kap. 3 § första stycket punkten 2 brottsbalken). I Alex Castillo Janssons fall bör detta få förhållandevis stort genomslag vid bedömningen av straffvärdet varför straffmättningsvärdet bedöms motsvara fängelse i tre år och sex månader. Straffmättningsvärdet är därmed så högt att utgångspunkten är att påföljden ska bestämmas till fängelse. Det är även fråga om återfall i brott under prøvotid för villkorlig dom.

Som framgått ovan har Alex Castillo Jansson begått gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning, som han alltjämt lider av. Alex Castillo Jansson ska därför i första hand dömas till någon annan påföljd än fängelse. Den påföljd som därvid – utifrån brottets straffvärde och Alex Castillo Janssons allvarliga psykiska störning – bör komma i fråga är rättspsykiatrisk vård. Denna ska – utifrån att Alex Castillo Jansson döms för ett mycket allvarligt brott och utifrån vad som har framkommit i det rättspsykiatriska utlåtandet om risken för återfall i brott av allvarligt slag – förenas med särskild utskrivningsprövning.

Häktning

Det finns risk för att Alex Castillo Jansson fortsätter sin brottsliga verksamhet. För mordbrand är inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Det är inte uppenbart att det saknas risk för att Alex Castillo Jansson fortsätter sin brottsliga verksamhet. Alex Castillo Jansson ska därför stanna kvar i häkte till dess att den rättspsykiatriska vården kan verkställas.

Övriga frågor

Yrkandena om förverkande och om bevisbeslag, är lagligen grundade, har delvis lämnats utan erinran och ska bifallas.

Eftersom Alex Castillo Jansson döms för brott som har fängelse i straffskalan ska han betala lagstadgad avgift till Brottsofferfonden.

Det finns skäl att förordna om fortsatt sekretess på sätt som framgår av domslutet.

Begärd ersättning från försvararen är rimlig och ska fastställas. Kostnaden ska staten stå för.

Rätten

Rådmannen Karin Erlandsson samt nämndemän.

Digitalt signerad av rådmannen Karin Erlandsson

Överklagandeinformation

Hur man överklagar

Överklagandet ska ha kommit in till Södertörns tingsrätt senast den 29 maj 2023.

Överklagandet ska vara skriftligt. Södertörns tingsrätt skickar det vidare till Svea hovrätt.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid så har den andra parten också rätt att överklaga, även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv Södertörns tingsrätts namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet. Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför. Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen till en huvudförhandling.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer. Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer. Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till Södertörns tingsrätt. Tänk på att skicka det i god tid med hänsyn till postgången.

Vad händer sedan?

Södertörns tingsrätt kontrollerar att överklagandet har kommit in i rätt tid. Om det har kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet har kommit in i tid skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Svea hovrätt.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även Svea hovrätt skicka brev på det sättet.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till Svea hovrätt tar domstolen först ställning till om målet ska

tas upp till prövning. Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att ta med allt du vill föra fram i överklagandet.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen och det är kopplat till en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i 4 olika fall.

1. Hovrätten bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten har dömt rätt.
2. Hovrätten anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
3. Hovrätten behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
4. Hovrätten bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Det krävs också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

Vill du veta mer?

Mer information finns på www.domstol.se. Ta kontakt med Södertörns tingsrätt eller Svea hovrätt om du har frågor.